

Informatie over het herbarium

Het woord herbarium is afkomstig van het Latijnse woord *Herba* dat kruid betekent. Een herbarium is eigenlijk een verzameling kruiden. Maar het bevat ook bladeren, bloeiwijzen en takken van struiken en bomen.

Ontstaan

Vroeger gaf iedere streek zijn eigen namen aan planten. Hierdoor kon het voorkomen dat dezelfde plant meerdere namen had. Dit duurde tot het begin van de 18e eeuw. Rond 1735 leefde in Zweden een arts die veel van planten wist, Carl Linnaeus. Hij onderzocht hoe planten in elkaar zaten en stelde een systeem op waardoor planten gemakkelijk van elkaar onderscheiden konden worden en hij gaf aan planten één wetenschappelijke, Latijnse naam. Vanaf die tijd werd het mode om een herbarium aan te leggen.

Herbaria

Momenteel zijn er meer dan 1800 officiële herbaria met in totaal 175 miljoen gedroogde planten. Sinds 1829 kennen we in Leiden het Rijksherbarium met meer dan 2,5 miljoen planten. Per jaar komen er ongeveer 35.000 exemplaren bij. Al deze planten worden intensief gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Men krijgt zo meer kennis over de vorm en de bouw van de planten en hoe ze met elkaar verwant zijn. Dit is weer belangrijk voor de landbouw en tuinbouw en voor natuurbeheer.

INFORMATIE OVER DE HERBARIUMWEDSTRIJD

Kinderen van de bovenbouw kunnen omstreeks de herfstvakantie een herbarium inleveren, waarvoor mooie prijzen te winnen zijn. Als je echter pas in september op zoek gaat naar geschikte planten, zijn al veel blaadjes verkleurd, beschadigd of aangevreten en zijn al veel planten uitgebloeid. Het is dus aan te raden om eerder te beginnen met het verzamelen en drogen van de planten.

Spelregels

1e Verplicht zijn minstens 10 planten naar keuze van de categorie kruiden én 10 van de categorie bomen/struiken van de bijgevoegde lijst.

2e Van bomen en struiken mogen alleen de bladeren gebruikt worden.

3e Van de kruiden mogen ook de bloemen gebruikt worden.

4e Iedere soort dient goed gedroogd te worden (hierover meer).

5e Iedere soort dient op een apart vel papier geplakt te worden, voorzien van de naam van de plant, de vindplaats en de vinddatum.

Op pad : Ga niet in je eentje op pad om de planten te zoeken. Je krijgt heel zeker hulp van je leerkracht (wandeling met de klas!), ouders, opa/oma of vriendje/vriendinnetje.

Uitrusting: Als je op pad gaat om te verzamelen, neem dan een tasje mee en zo mogelijk een oud boek om de geplukte planten meteen netjes tussen de bladzijden te leggen. Dan zijn ze tenminste niet gekreukt als je thuis komt. Vroeger gebruikte men trommeltjes om de verzamelde planten in mee te nemen. Neem ook een schaar mee om de planten/bladeren netjes af te knippen, of een kleine snoeischaar. Een notitieboekje met pen is handig om allerlei gegevens op te schrijven zoals de geur die tijdens het drogen verloren gaat. Je kunt ook een fototoestel meenemen om het landschap vast te leggen van de plek waar je de plant vond. Om de plant op naam te brengen, is het handig om een geïllustreerde gids mee te nemen en een loep om details te bekijken.

Verzamelen: Kleine planten verzamel je in z'n geheel. Van grotere planten knip je bijvoorbeeld een deel af zoals bloemen en bladeren. Schrijf van elke plant wat bijzonderheden op bijvoorbeeld hoe hij ruikt (de geur gaat verloren tijdens het drogen), of er bijen of hommels op zaten, welke planten bij elkaar stonden. Je kunt ook later naar dezelfde plek teruggaan en de zaden van die plant verzamelen en naast de bloemen plakken.

Bloemen blijven het best op kleur als je ze plukt als ze net uit de knop zijn.

Zeldzaam

Verzamel geen planten die niet in de lijst staan. Anders pluk je misschien een zeldzame, verboden soort.

Naam : Als je wilt weten hoe de plant heet die je verzameld hebt, kun je dit vragen aan je begeleider of dit samen opzoeken in een gids. Er zijn diverse mooie plantengidsen in de handel, alleen staan niet alle planten hierin. Het enige boek waarin alle planten staan is de Nederlandse Flora. Met behulp van een determineertabel, kun je de naam van de plant vinden. Dit is echter moeilijk en hierbij zal je wat hulp nodig moeten hebben. Met een flora leer je de planten echt goed kennen, beter dan met een boek met foto's. Als je tijdens het verzamelen bang bent, dat je de naam van de plant vergeet, leg dan een briefje met de naam meteen erbij in het boek.

Drogen : Vochtopnemend papier én druk zijn superbelangrijk voor een goed resultaat. Je kunt de planten drogen tussen vochtopnemend papier (keukenrol, krantenpapier, papieren zakdoekjes, vloeipapier) in een plantenpers. Door middel van riemen of schroeven, druk je de papieren stevig tegen elkaar en kunnen de planten niet opkrullen als ze droger worden. Als je thuis geen plantenpers hebt, kun je ook gewoon een oud telefoonboek nemen. Stop de blaadjes verspreid in het telefoonboek en leg er daarna een flink gewicht bovenop, bijv. een paar stoeptegels of dikke boeken. Of droog de planten tussen oude kranten en leg daar een flinke stapel boeken op.

Gedurende vier dagen moet je het papier elke dag! verversen en opnieuw persen. Eventueel na een week nóg eens herhalen. Totale droogtijd minimaal 2 weken. Sommige planten bevatten veel vocht en die moet je in het begin twee keer per dag verversen. Vooral als ze vochtig waren toen je ze tussen het papier legde. Het drogen moet snel gaan, anders gaan de planten schimmelen en verkleuren.

Bloemen worden soms mooi als je ze met een strijkijzer droogt. Maak dit niet te heet want dan wordt alles bruin. Leg de bloemen tussen keukenpapier en zet het strijkijzer op zijn laagste stand. Strijk de bloemen met het lauwe ijzer droog.

Als je de planten na een halve dag uit de pers neemt, kun je ze nog een betere vorm geven. Ze zijn dan slap maar nog niet bros. Met een pincet kun je ze dan in een goede stand leggen en vouwen uit de bladeren halen. Leg bijvoorbeeld één blad goed en een ander blad ondersteboven.

Opplakken : Zijn de planten mooi gedroogd, ga ze dan netjes en zo onopvallend mogelijk opplakken op A4-papier. Vroeger plakte men gedroogde planten op met behulp van strookjes gegomd papier (bijvoorbeeld bruin papieren plakband

dat je in strookjes knipt). Of je plakt de hele plant vast met een lijmsort die in water oplosbaar is. Gebruik geen cellotape dat wordt vies, glimt en is niet meer los te krijgen. Grote planten kun je door midden knippen en naast elkaar plakken of knikken.

Beschrijven: Zet de Nederlandse naam van de plant erbij en eventueel de wetenschappelijke (Latijnse) naam, Vermeld ook het jaar waarin je ze opgeplakt hebt en eventueel het landschap waar je de plant vond (weiland, wegberm, bos, slootkant). Je kunt dit op het vel papier zelf doen maar het staat ook heel mooi als je het op een apart etiket schrijft en dit op het vel plakt. Maak een inhoudsopgave en nummer de bladzijden. Het is netjes om de planten volgens een bepaald systeem te rangschikken, bijvoorbeeld per plantenfamilie of per landschap. Je kunt er ook foto's bijplakken van het landschap waarin de plant stond.

Lijst van planten die geplukt mogen worden door de herbariumwedstrijd

Bomen en struiken (alleen de bladeren plukken)

1. acacia
2. Amerikaanse eik
3. berk
4. beuk
5. braam
6. els
7. es
8. esdoorn
9. gelderse roos
10. hazelaar
11. inlandse eik
12. kastanje
13. lijsterbes
14. linde
15. meidoorn
16. populier
17. ratelpopulier
18. vlier
19. vogelkers
20. vuilboom
21. wilg

Kruiden (kleine kruiden: hele plant, liefst met bloemen; grote kruiden: bladeren en liefst ook de bloemen)

22. akkerviooltje/driekleurig viooltje
23. bijvoet
24. boerenwormkruid
25. boterbloem
26. brandnetel
27. duizendblad
28. fluitenkruid
29. grote (of brede) weegbree
30. haagwinde
31. herfstleeuwentand
32. hondsdrif
33. jacobskruiskruid
34. klaproos
35. knoopkruid
36. ooievaarsbek
37. paardebloem
38. perzikkruid
39. reigersbek
40. rode of witte klaver
41. smalle weegbree
42. varen
43. vogelwikke
44. voorjaarsganzerik
45. wilde peen
46. wilgenroosje
47. witte dovenetel
48. wolfspoot
49. zilverschoon
50. zuring